

Слободян Володимир Дмитрович,
*к. е. н., викладач кафедри обліку і оподаткування,
Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний
соціально-економічний коледж,
м. Кам'янець-Подільський, Україна*

ПРО ТРАКТУВАННЯ ТЕРМІНІВ «АКТИВИ» ЯК ОБ'ЄКТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Бухгалтерський облік, як інформаційна система підприємства, надає зовнішнім та внутрішнім користувачам інформацію для прийняття ними рішень. В статті 3 Закону “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” відмічається, що інформація про фінансовий стан та результати діяльності повинна бути повною, правдивою та неупередженою [1, с. 4]. Значення активів для діяльності будь-якого суб'єкта господарювання не можна перебільшити, оскільки вони є одночасно складовою фінансового стану на конкретний період, так і результатом господарської діяльності.

Слід зазначити, що інтерес до понятійного апарату бухгалтерського обліку та його практичного використання проявлявся завжди, але суттєві зміни в суспільно-економічному середовищі примушували розглядати ці питання в зовсім іншій площині, ніж раніше. Це в повній мірі стосується і терміну активи.

Зокрема, в традиційній системі бухгалтерського обліку до 2000 року активи розглядались як господарські засоби за їх видами та розміщенням, а актив – як ліву сторону балансу. І така інтерпретація повністю задовільняла потреби практики. Адже при командно-адміністративному способі виробництва було доволі вузьке коло застосування фінансового інструментарію ринкової економіки (нематеріальні активи, цінні папери, гудвіл тощо). Разом з тим, на наш погляд, перебільшувалось значення об'єктів з натуральними характеристиками (майно, засоби, речі тощо).

Згадується облікова діяльність того періоду. Перехід до ринкових умов господарювання дозволяв отримувати аграрними підприємствами кредити комерційних банків, що суттєво стимулювало підвищення ефективності їх діяльності. Проте товаровиробники стикнулись з деякими труднощами у взаємовідносинах з банківською системою – банки досить прискіпливо аналізували показники балансу підприємства, в тому числі його ліву частину – актив. В багатьох випадках фахівці банку піддавали сумніву, і не безпідставно, подані в ньому дані. Звичайно, це були достовірні показники з точки зору тодішніх інструкцій з ведення бухгалтерського обліку. Проте для банку були і залишаються актуальними показники, що характеризують ліквідність.

Зокрема, в обліку і в бухгалтерській звітності знаходили відображення машини, обладнання, транспортні засоби тощо з незадовільним технічним станом. Списати їх не можна було, так як ще не вийшли нормативні строки експлуатації. Доходило до курйозів – зимою із-за поганих погодних умов або в результаті недбалого зберігання псувались в спеціальних силосних чи сінажних

спорудах силос, сінаж і інші корми. Списувати їх не спішили, щоб не мати неприємностей і штучно завищували валюту балансу. Зрозуміло, що користі від такої інформації було мало.

Тому, на наш погляд, досить актуальною подією стала реформа бухгалтерського обліку, започаткована в 2000 році, коли було прийнято низку нормативних документів, орієнтованих на ринкові відносини та міжнародну бухгалтерську діяльність. Зокрема, це стосується теми нашого висвітлення. Так, в Законі України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” та в Національному Положенні (Стандарті) бухгалтерського обліку 1 ‘Загальні вимоги до фінансової звітності’ подано визначення: ‘Активи – ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до економічних вигод у майбутньому’ [1, с.1; 2, с. 2]. Тобто в цьому визначенні чітко вказується, активами можуть бути лише ті об’єкти (майно, засоби, ресурси, матеріальні цінності), які можуть привести в майбутньому економічні вигоди.

В цитованому вище Законі відмічається, що ‘економічна вигода – потенційна можливість отримання підприємством грошових коштів від використання активів’ [1, с. 2]. Це означає, що підприємство має право, більше того, зобов’язане списати з обліку непридатне майно, продукцію, техніку, інші господарські засоби, що ‘очистить’ баланс від недостовірної інформації та підвищить імовірність прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Більшістю науковців та практиків бухгалтерського обліку в цілому позитивно сприйнято вище наведене трактування активів. Зараз є багато публікацій на цю тему. Зокрема, підтвердженням цього є досить ґрунтовне дослідження Скоробагатої В. В., де автор аналізує точки зору 42 наукових джерел і робить висновок, що все таки науковцями не сформовано єдині підходи до визначення терміну активи і це приводить до неоднозначності та суперечливості трактування цієї категорії [3, с. 48].

Проте вже те, що зроблено в теоретичному трактуванні та діючій практиці обліку активів вселяє впевненість в необхідності подальших дослідженнях облікових аспектів терміну активи. Зокрема, питання йде про включення в облік інших об’єктів, таких як : людські ресурси, вартості у вигляді зносу, резервів, гудвілу та інших.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/levs/show/996-14> (дата звернення 29.11.2020).
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів від 07.02.2013 р. № 73. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/levs/show/z0336-13> (дата звернення 29.11.2020).
3. Скоробагатова В. В. Сутність категорії «активи»: аналіз наукових жерел. Журнал Керченського морського університету «Економіка та держава». 2011. № 9. С.38-49.